

Az országos levéltári fogalmazói vizsga.

Országos egyesületünk tagjai közül többen érdeklődtek szerkesztőségünkönél az országos levéltári fogalmazói vizsga anyaga iránt. A tudakozódóknak erre nézve külön-külön is válaszoltunk, ez alkalommal pedig e helyen is megírjuk részletesen a tudnivalókat.

Az 1883. I. t.-c. 13. §-a, melynek az a 60/1876. B. M. eln. sz. rendelet szolgált alapul, foglalkozik a fogalmazói szakvizsgálattal, mely ezidőszerint a m. kir. országos levéltárnál s a bécsi cs. és kir. udvari és házi levéltárnál fogalmazói szakra képesít; a vármegyei és városi törvényhatósági levéltáraknál pedig az 1912. LVII. 11. §. és LVIII. t.-c.-nek (B. kimutatás) rendelkezései a VIII. fizetési osztályt nyitják meg az ezzel rendelkező főlevéltáros előtt, főispáni előléptetés és miniszteri jóváhagyás esetén; valószínű, hogy nemsokára kötelezővé is teszik a törvényhatósági levéltárosi állások betöltésénél is a fogalmazói vizsga letételét, a most érvényben levő, de célszerűtlen levéltárkezelői vizsga helyett.

A vizsga letételének előfeltétele a jogi vagy legalább a bölcsészeti tanulmányok elvégzéséről szóló abszolutórium, azonban királyi engedéllyel esetleg a teológiai végzettség is elfogadtatik.

Ezen szakvizsgálat tárgyai: a magyar történelem, a magyar és latin paleographia, diplomatika, latin nyelv, magyar közjog, főtekintettel az 1848. előtt fennállott viszonyokra.

Megfelelő tankönyvek. Magyar történelemből Mangold oknyomozó története (a kútfők alapos tanulmányozásával együtt). célszerű néhány monografiát is átnézni.

A magyar paleografia megismerhető Szalai Ágoston: „400 magyar levél a XVI. századból” című munkájából, a hozzácsatolt facsimilék kilenc táblázatáról. Megjelent 1861-ben a Magyar Levéltár I. kötetében. Feltalálható a Nemzeti Múzeum könyvtárában is.

A latin paleografia sikeresen tanulmányozható a Horváth Arpád diplomatikai irástanából s az azzal kapcsolatos facsimilékről. (Kapható az antiquáriusoknál is.) Sok régi irás-hasonmás található a millenniumi magyar történetben, a pannonhalmi rend-történet kötetében s Fejérpataky dolgozataiban. (Értekezések a történettudományok köréből c. akadémiai füzetekben.) Természetesen eredeti oklevelek vizsgálata is ajánlatos.

A diplomatika, diplomatikai kortan és pecséttan Fejérpataky László egyetemi előadásairól készített jegyzetekből tanulható. Részben Horváth Arpád három füzete is megfelel (A kortanban fontos az oklevelek dátumának megfejtése.) A törvény hiányos rendelkezésénél fogva a címertan ugyan nincs kötelezőleg felvéve a vizsga tárgyai közé, de a levéltárosi munkakör természeténél fogva célszerű ismerni Bárczay Oszkár heraldikai kézi könyvét s Varjú Elemérnek erre vonatkozó bíráló észrevételeit. (Turul, 1898. 79. l.)

A latin nyelv gyakorlása céljából előnyös dolog a Tripartitumot fordítani. Egyébként a levéltári foglalkozás elég módot nyújt a régi oklevelek és közigazgatás stílusának elsajátítására.

Közjogból alkalmas tankönyv pl. Kiss István volt egri professzor történeti rendszerű műve. Egyházjogból szintén valamely történeti irányú munka, Konek Antal régibb kiadása. (A magyar egyházi jogviszonyok ismerete szükséges.) Magánjogból Wenzel Gusztáv könyve. Ajánlatos Szvorényi latin nyelvű egyházi köz- és magánjogának forgatása, a nyelvgyakorlat szempontjából is. (Megjelent Veszprémben 1803-ban és 1804/5-ben. Mindezek mellett úgyszólván nélkülözhetetlen Timon Akos nagy jogtörténete.

A vizsgára célszerű már egy hónappal előbb határidőt kérni az orsz. főlevéltárnoktól. A háromtagú vizsgáló

bizottság elnöke az országos főlevéltárnok, tagjai: a rangban következő, fogalmazó szakbeli orsz. levéltári tisztviselő és a belügyminisztérium által a történelem és segédtudományai terén kiváló férfiaktól kinevezett bizottságnak egy-egy, esetről-esetre az orsz. főlevéltárnok által meghívandó tagja. E kinevezett bizottság tagjai jelenben: Fraknoi Vilmos dr. püspök, Fejérpataky László dr. udv. tanácsos, egyetemi ny. r. tanár, Kovács Gyula dr. udv. tanácsos, egyetemi ny. r. tanár, Angyal Dávid dr. egyetemi ny. r. tanár, Ferdinándy Geyza dr. honv. min. tanácsos, egyetemi ny. rk. tanár és Illés József dr. az igazságügymin.-hoz beosztott kir. törvényszéki bíró, egyetemi magántanár.

A vizsga, mely díjtalan, az orsz. levéltár kijelölt helyiségében tartatik, mégpedig két nap az írásbeli, egy nap a szóbeli, reggel 9, illetve 10 órai kezdettel.

Az írásbeli vizsgálatnál első napon a vizsgázók egy sorshuzás útján nyert XIII. vagy XIV. századbéli latin s egy XVI. vagy XVII. századbéli iratot írnak le, a rövidítések felfejtésével. Második napon pedig szintén sorshuzás útján valamely magyar történeti vagy jogtörténeti kérdést írásbelileg fejtegetnek egy értekezés keretében. Ezen írásbeli témák mindenkor a belügyminisztérium által hagyatnak jóvá s időnként változnak. Munkaidő egy-egy dolgozatra 5 óra.

A szóbeli vizsgálat — harmadik napon — kollokviumból áll, melyen a pályázó a háromtagú bizottság által a latin nyelvből, latin paleográfiából, magyar paleográfiából, magyar történelemből, magyar magán-, köz- és egyházjogból megvizsgáltatik.

A paleografiai szóbeli vizsgán egy régi latin és magyar iratot adnak olvasni. Ennél fő a numerózus olvasás, a jogi részeknek már a hangban való megkülönböztetése. Azután valamely hazai latin auktort hoznak elő ex tempore fordítás végett. Ha jól megy, ez képezi a vizsgálatot a latin nyelvből, minden további grammatizálás nélkül.

A szóbeli vizsga tartama legalább két óra.

Ezen meglehetősen széles körű ismeretet és speciális érzéket igénylő vizsga letételéhez már előleges levéltári gyakorlat is szükséges. Ezt a törvény is elismeri, midőn a levéltári gyakornokokról szólva azt mondja: „A levéltári gyakornoki intézménynek célja a levéltári pályára készülő ifjaknak gyakorlatilag módot nyújtani, hogy magukat arra kiképezzék és adandó alkalommal megürülő állomásoknál a levéltári fogalmazói vizsgát sikerrel letehessék.“

Ezeket kívántuk legjobb tudomásunk és tapasztalatunk szerint kartársaink tájékoztatásra elmondani.

msj.

Törvényhatósági levéltárak állami felügyelet alá helyezése.

A vármegyei törvényhatóságok államosítását még az előző kormány bejelentette és az új kormány is programjába vette. Ami az államosítás irányelveiből nyilvánosságra jutott vagy a szaklapokban megvitatás tárgyát képezte, abból főszempontként a tisztviselők kinevezése domborodik ki. Ezzel a ténnyel a levéltárosok államiakká lesznek, de nem a levéltárak, melyek a törvényhatóságok tulajdonát tevén, azoknak kizárólagos rendelkezése alatt állanak.

Felesleges közhelyeket idéznénk, ha annak

az állításnak bizonyítására pazarolnánk időt és teret, hogy levéltárak a nemzet közkinccsei. A miveltebb köztudat ezzel ma teljesen tisztában van és számol. A külföldi állami levéltárak éppoly megbecsülésnek örvendenek, mint a múzeumok, s ki merné az Országos Levéltár értékét kevesebbre becsülni a Nemzeti Múzeumnál? Hogy ez így van, elég csak egy adatra hivatkoznunk. Az egész művelt világon elterjedt Baedeker könyvekre. A piros kötésű okos, megbízható és pontos kalauz, mindenütt fel-